Turkish Language and Literature Department
Faculty of Humanity, Anadolu University,
Eskişehir, Türkiye
Tel: +902223350580-4051
Web: https://edebiyat.anadolu.edu.tr/

MANSUROVA ELNARA'nın «8D02304 – Edebiyat Bilimi» doktora programı kapsamında Felsefe Doktoru (PhD) derecesini almak üzere sunduğu, "Çağdaş Kazak Hikâyelerinde Türsel ve Üslupsal Arayışlar" başlıklı doktora tezi hakkında yabancı danışman
Assoc. Prof. Dr. FERDİ BOZKURT tarafından hazırlanan değerlendirme raporu

DEĞERLENDİRME RAPORU

Savunmaya sunulan doktora öğrencisi Elnara Mansurova'nın «Çağdaş Kazak Hikâyelerinde Türsel ve Üslupsal Arayışlar» adlı araştırma çalışması, bağımsızlık dönemi Kazak nesrinde meydana gelen türsel ve üslupsal dönüşümleri çok yönlü biçimde ele alan, henüz tam anlamıyla bilimsel çevrelerde incelenmemiş yönlere ışık tutan özgün bir çalışma olarak değerlendirilebilir. Araştırma, çağdaş Kazak hikâyeciliğinde ortaya çıkan yeni anlatım biçimlerini, türsel değişimleri ve estetik arayışları sistemli bir yaklaşımla inceleyerek hem kuramsal hem de uygulamalı açıdan edebiyat bilimine önemli katkılar sunmaktadır

Tezin en önemli güçlü yönleri arasında; mistik, fantastik ve masalsı hikâyelerin tematik ve yapısal gelişimlerinin sistematik biçimde sınıflandırılması; belgesel hikâyelerin incelenmesine yönelik araştırmacı tarafından geliştirilen "belgesel göstergeler" ve "belgesel-sanatsal harita" gibi özgün analiz yöntemlerinin önerilmesi; polisiye hikâyenin altı aşamalı yapısal modelinin Kazak edebiyatına uyarlanması ve Voyant Tools dijital metin analiz sisteminin Kazak hikâyelerinin incelenmesinde ilk kez uygulanmış olması yer almaktadır.

Araştırmanın daha da güçlendirilmesi amacıyla, üçüncü bölümde dijital metin analiz yöntemleri ile geleneksel edebiyat araştırma yöntemleri arasındaki ilişkinin daha ayrıntılı biçimde açıklanması faydalı olacaktır. Ayrıca, çalışmada kullanılan "modifikasyon" kavramına ilişkin araştırmacının kendi tanımını ortaya koyması, tezin kuramsal bütünlüğünü daha da kuvvetlendirecektir.

Bununla birlikte, tez yalnızca mevcut literatürü değerlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda Kazak edebiyat araştırmalarına yeni metodolojik yaklaşımlar kazandırmaktadır. Araştırmacının farklı kuramsal perspektifleri bir araya getirerek metinleri çok yönlü biçimde incelemesi, çalışmanın bilimsel özgünlüğünü ve akademik değerini önemli ölçüde artırmaktadır.

Çalışmanın dikkat çeken bir diğer yönü, kuramsal çerçeve ile metin çözümlemeleri arasında güçlü bir denge kurulmuş olmasıdır. Seçilen eserler, belirlenen araştırma sorularını destekleyecek şekilde titizlikle değerlendirilmiş; elde edilen bulgular ise ikna edici örnekler ve karşılaştırmalı analizlerle temellendirilmiştir. Bu yaklaşım, ulaşılan sonuçların güvenilirliğini artırmaktadır.

Ayrıca araştırma, yalnızca Kazak edebiyatı açısından değil, çağdaş Türk dünyası edebiyat araştırmaları bakımından da önemli katkılar sunmaktadır. Tezde geliştirilen yöntem ve değerlendirme ölçütlerinin gelecekte gerçekleştirilecek karşılaştırmalı edebiyat çalışmalarında da yararlanılabilecek nitelikte olduğu kanaatindeyim.

Doktora adayının bilimsel araştırma yöntemlerine hâkim olduğu, kaynakları eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirebildiği ve ulaştığı sonuçları akademik bir üslupla ortaya koyabildiği açıkça görülmektedir. Çalışma, konuya hâkimiyet, yöntemsel tutarlılık ve bilimsel yenilik bakımından doktora düzeyinde beklenen nitelikleri başarıyla karşılamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, bu doktora tezini yüksek akademik standartlara sahip, özgün ve nitelikli bir bilimsel çalışma olarak değerlendiriyorum. Tezin doktora (PhD) derecesinin verilmesi amacıyla yapılacak tez savunmasına kabul edilmesini ve başarılı bulunması hâlinde adayın Felsefe Doktoru (PhD) unvanını almaya layık görülmesini tavsiye ederim.

Anadolu Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

Doç. Dr. Ferdi Bozkurt

Turkish Language and Literature Department
Faculty of Humanity, Anadolu University
Eskişehir, Türkiye
Tel: +(90)2223350580-4051
Web: https://edebiyat.anadolu.edu.tr/

«8D02304 – Әдебиеттану» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін МАНСУРОВА ЭЛЬНАРАға ұсынған «Қазіргі қазақ повестеріндегі жанрлық және стильдік ізденістер» тақырыбындағы докторлық диссертацияға шетелдік ғылыми кеңесші, қауымдастырылған профессор, доктор ФЕРДИ БОЗКУРТ дайындаған

ПІКІР

Қорғауға ұсынылған докторант Мансурова Эльнараның «Қазіргі қазақ повестеріндегі жанрлық және стильдік ізденістер» атты зерттеу жұмысы тәуелсіздік кезеңіндегі қазақ прозасында орын алған жанрлық және стильдік өзгерістерді жан-жақты қарастыратын, ғылыми ортада әлі толыққанды зерттеле қоймаған қырларға жаңаша көзқарас қалыптастыратын өзіндік ғылыми еңбек ретінде бағалануға лайық. Зерттеу қазіргі қазақ повестерінде қалыптасқан жаңа баяндау үлгілерін, жанрлық өзгерістер мен эстетикалық ізденістерді жүйелі түрде талдай отырып, әдебиеттану ғылымының теориялық және қолданбалы салаларына елеулі үлес қосады.

Диссертацияның ең маңызды артықшылықтарының қатарына мистикалық, фантастикалық және ертегілік повестердің тақырыптық әрі құрылымдық даму ерекшеліктерінің жүйелі түрде жіктелуі; деректі повестерді зерттеуге арналған ізденуші ұсынған «деректік маркерлер» мен «деректік-көркемдік карта» сияқты тың талдау әдістерінің енгізілуі; детективтік повестің алты кезеңнен тұратын құрылымдық моделінің қазақ әдебиетіне бейімделуі және Voyant Tools цифрлық мәтіндік талдау жүйесінің қазақ повестерін зерттеуде алғаш рет қолданылуы жатады.

Зерттеудің ғылыми құндылығын одан әрі арттыру мақсатында үшінші тарауда цифрлық мәтіндік талдау әдістері мен дәстүрлі әдебиеттанулық зерттеу әдістерінің өзара байланысын кеңірек түсіндірген. Сонымен қатар, жұмыста қолданылған «модификация» ұғымына қатысты зерттеушінің өзіндік анықтамасын ұсынуы диссертацияның теориялық тұтастығын одан әрі күшейте түседі.

Сонымен бірге, диссертация қолданыстағы ғылыми әдебиеттерді талдап қана қоймай, қазақ әдебиетін зерттеуге жаңа әдіснамалық ұстанымдарды енгізеді. Автордың әртүрлі теориялық бағыттарды ұштастыра отырып, көркем мәтіндерді көпқырлы тұрғыдан талдауы зерттеудің ғылыми жаңалығы мен академиялық құндылығын айтарлықтай арттырған.

Жұмыстың назар аударарлық тағы бір ерекшелігі – теориялық негіздеме мен көркем мәтіндерді талдау арасындағы үйлесімділіктің сақталуы. Зерттеуге таңдап алынған шығармалар қойылған ғылыми міндеттерге сәйкес мұқият

сараланып, алынған нәтижелер нақты мысалдар мен салыстырмалы талдаулар арқылы дәлелденген. Мұндай тәсіл зерттеу қорытындыларының сенімділігін арттыра түседі.

Сонымен қатар, бұл зерттеу тек қазақ әдебиеттануы үшін ғана емес, жалпы түркі әлемі әдебиеттерін зерттеу саласы үшін де маңызды ғылыми үлес болып табылады. Диссертацияда ұсынылған әдістер мен бағалау өлшемдері болашақта жүргізілетін салыстырмалы әдебиеттану зерттеулерінде де тиімді пайдаланылуы мүмкін деп есептеймін.

Докторанттың ғылыми зерттеу әдістерін жетік меңгергені, ғылыми дереккөздерді сыни тұрғыдан талдай алатыны және қол жеткізген нәтижелерін академиялық талаптарға сай ғылыми тілде жүйелі түрде баяндай алатыны анық байқалады. Жұмыс тақырыпты меңгеру деңгейі, әдіснамалық бірізділігі және ғылыми жаңалығы тұрғысынан докторлық диссертацияларға қойылатын талаптарға толық сәйкес келеді.

Жалпы алғанда, аталған докторлық диссертацияны жоғары академиялық талаптарға сай орындалған, ғылыми жаңалығы бар, сапалы әрі өзіндік ғылыми зерттеу жұмысы ретінде бағалаймын. Диссертацияны философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін қорғауға ұсынуға болады деп есептеймін және қорғау нәтижесі сәтті болған жағдайда ізденушіге философия докторы (PhD) дәрежесін беруді ұсынамын.

Anadolu Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi

Assoc. Prof. Dr. Ferdi Bozkurt